

מהתיקנות הדרך היומית

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדר' היומית של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

ליומא דהילולא של הרבי הקדוש פלא הדורות רבי מרדכי מנדבורנה זצוק"ל בנו של הרבי הקדוש רבי ישכר בער מנדבורנה זצוק"ל נסתלק ט"ז תשרי יום הראשון של חג הסוכות (תרנ"ה)

כמה ימים קודם פטירתו נענה רבינו ואמר, הנה ידוע שהקב"ה מקיים מצוותיו כמבואר בירושלמי (ר"ה ז:), ולומדים את זה ממה שנאמר (תהלים קמז, ט) מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, ורואים מזה שהמצוות הם חוקיו ומשפטיו של הקב"ה שכביכול מקיים אותם בעצמו, ואיך מקיים הקב"ה מצוות ז'לקחתם לכם פרי עץ הדר' (ויקרא כג, מ), על ידי שהוא לוקח את הצדיק שהוא בבחינת פרי עץ הדר, ומגביהו לעולם העליון. רק לאחר כמה ימים, כשרבינו נלקח לשיבה של מעלה ביום הראשון של חג הסוכות, הובנו דבריו הקדושים למפרע.

*

יהודי אחד נחלה לא עליו, ריאותיו הפסיקו לתפקד כהוגן. סבל רב הוא סבל מך, כי זה גרם שנשימותיו לא היו סדירות, והרגיש ממש שחיי אינם חיים. הוא נסע אל רופא מסויים, ולאחר שבדקו הרופא היטיב, הורה הרופא הוראה חד משמעית, הפתרון היחיד שנמצא בפניך, הוא לעזוב את ביתך למשך כמה שבועות, ולהרחיק נדר אל עבר ההרים אשר סביבותיך, שם באוויר הפסגות הנמצא על ההרים, יתרענו ריאותיך ותתייצב נשימתך, ואזי תוכל לשוב לביתך כאשר ריאותיך מתפקדות כהוגן.

כששמע זאת החולה חשכו עיניו, מי כמוהו יודע כי אין זמנו פנוי לדברים כאלו, בפרט שעולליו הרכים שואלים לחם והוא המפרנס היחיד בבית, כמו כן עליו לדאוג לחינוכם של ילדיו ועוד ועוד. מצד שני, ריאותיו מה יאה עליהם.

בצר לו פנה לרבינו ושח בפניו את מצוקתו הקשה. פנה אל רופא כלשהו - היה המענה בפי רבינו, ואת אשר יאמר אליך הרופא, עשה. פניתי כבר אל הרופא - הודרו החולה להשיב לרבינו. ומה הוא הורה לך - שאל רבינו. תשובתו היתה - השיב החולה, שאסע אל עבר ההרים, ושם אשהה במשך כמה שבועות, ואור הפסגות הנמצא בהרים יביא מזור למחלתי, ולאחר מכן אוכל לשוב אל ביתי ואל משפחתי. ומדוע אינך ממלא אחר דבריו - תמה רבינו. אינני יכול להרשות לעצמי לבצע דבר שכזה - הודרו החולה להבהיר, שכן עלי להימצא בין בני ביתי ובין כותלי ביתי, להגל המלאכה הרבה שבבית.

כששמע זאת רבינו נענה ואמר לו, "אם כך הם פני הדברים, גחני שאוויר ההרים בא יבוא אל תוככי ביתך". ואכן סמוך ובטוח על ברכתו של רבינו, שב החולה לביתו כשהוא ממתין ומצפה כיצד יפול דבר. הישועה לא איחרה לבוא, הלא יאומן קרה, אור פסגות החל לנשב בביתו, משל נמצא הוא במרומי ההרים. אט אט הוא שב לאיתנו, עד שנעשה בריא כאחד האדם.

הריקוד של הרבי הקדוש עם האתרוג

שלנו (ב"ב טז, א), קשה עניות בתוך ביתו של אדם יותר מחמשים מכות.

ולכן נפלו פני כל כך מהתוכחה הנוקבת של הרב. ובכן אני הולך ישר מכאן לקופת גמ"ח, כדי לבדוק אם עדיין ניתן להגיש בקשה להלוואה לפני החג עבור קניית בגד חדש...

החביבות של מרן הרבי הקדוש האמרי חיים מויזניץ זצוק"ל לחג הסוכות

בספר מאיר החיים (ח"ב) מסופר על הרבי הקדוש מרן האמרי חיים מויזניץ זצוק"ל, שבכל שנה כשהיו מכניסים לו האתרוג, בהתרגשות גדולה לקח הרבי את האתרוג בחדוה עצומה, ובהבעת ביטויי כמיהה וגעגועים. פעם כשהרב החסיד רבי מנדל קורנבוים ז"ל הביא לרבי את האתרוג כבר יומיים לפני ראש השנה, שמח הרבי מאד ואמר לו, דו האָסט מיר אויף געהויבן די מוחות - הגבהת לי את המוחין לקראת ראש השנה.

פעם במוצאי יום הכיפורים נכנס הרבי מחדרו לחדר הגבאים, והכריז בפני כמה אברכים שעמדו שם בשמחה ובריקוד ממש, "ברוך השם יש לי אתרוג יפה ונקי". אחד הנוכחים שם הרהר בלבו, אילו אני הייתי זוכה למצוא אתרוג יפה כזה, הייתי רוקד, אבל שהרבי ירקוד בגלל זה. באותו רגע הפנה הרבי מבטו אליו ואמר לו, אתרוג רומז ללב, אָ ריין האַרץ און היינע מַתְּשֻׁבוֹת - לב טהור ומחשבות טהורות.

בעת הנענועים היה הרבי מכוסה בטליתו, אך לעתים כשנתגלו פניו הטהורות, היו רואים בעין גיצי אש מפניו הלוהטות. כשהרבי פיסם לעצמו בדביקות עילאית את לחן הנענועים השובה לב, היה הציבור ממש מתמוגג מרוב מתיקות.

פעם בליל הסדר, כשהרבי חזר מבית המדרש לביתו, וראה את הירח המאיר במלוא הדרו, התבטא ואמר, "אתם רואים את הירח היפה הזה, הוא יורח לנו לתוך הסוכה". כבר בחג הפסח, היתה מחשבתו נתונה לחג הסוכות.

במרצת השנה היה הרבי מצביע לעתים לעבר המדרגות, שהובילו מדיירתו אל הסוכה שהיתה קומה אחת יותר גבוהה, והיה אומר בהתרגשות, שמדרגות אלו חשובות מאד בעיניו, מפני שהם מובילות אל הסוכה הקדושה.

וכך תיאר בנו מרן הרבי הקדוש הישועות משה מויזניץ זצוק"ל: זמן רב לפני בוא החג, כבר ראו אצל אבי, הרבי הקדוש האמרי חיים זצוק"ל, התשוקה והגעגועים לחג, וגעגועים עזים שהם למעלה מהשגתו של שכל אנושי. ולאחר ציפייה לוהטת שכזו, מובנת כבר ממילא עבודתו הקדושה בחג עצמו כיצד היתה נראית, כשסוף סוף הגיע חג הסוכות, והגיע שעת הנענועים, איזה להבה יקדה בקרבו, ובאיזה שמחה היה שרוי, אי אפשר לתאר ואי אפשר לשער.

האתרוג הוא הדר ממש אבל מה עם החיוב 'משמחה בבגדי צבעונין'

ערב חג הסוכות בירושלים. יקירי ירושלים אצים רצים ונחפזים לדרכם, זה בא באתרוגו, וזה בא בפטישו ובמסמרו. זה לולבו בידו, וזה נושא בידו אגודה של הדסים, מותוכם עליו לבחור לעצמו הדסים משולשים כדבעי.

ליד ביתו של מרן גאון ישראל, רבינו רבי צבי פסח פראנק זצוק"ל רבה של ירושלים, ברחוב מלאכי בירושלים, ישנה התגודדות, המון אנשים עומדים בתור ארוך ליד הבית, כדי לשמוע דבר ה' זו הלכה מפירבינו. כידוע חג הסוכות ומצוותיה מביאות עמן שאלות מרובות בהלכה, ובפרט על כשרותן והיזרון של ארבעת המינים.

אחד מן העומדים בתור הארוך סיפר דבר נפלא: אף אני נעמדתי בתור הממתינים ואתרוגי ביד, התור הולך ומתקדם במהירות, כל האנשים יוצאים כשארשת של שביעות רצון נסוכה על פניהם, שכן רבינו הפוסק, האיר עיניהם ופשט את ספקותיהם, ומעתה הדבר ברור גלוי וידוע לפניהם, ואין שמחה כהתרת הספיקות.

אמנם לפתע הבחנתי אברך צעיר לימים יוצא מחדר הרב, ראיתי אותו לפני זה יושב בין הממתינים ואתרוג מהודר בידו, האתרוג עלה לו דמים מרובים, דמים תרתי משמע, כסף רב וגם כוחות מרובים, למעלה משבוע ימים טרח וחיפש, הוא לא פסח על אף חנות ראויה לשמה. ואכן טרח ומצא כדי מידתו, אתרוג מהודר שבמהדורים, תפארת שבתפארת. האברך היה מקדם כל כולו התרגשות, אמנם עכשיו יצא האברך מחדר רבינו כאשר פניו חפו, וארשת פניו כולה אומרת רצינות.

ניגשתי אליו ושאלתי אותו מה קרה לו, כלום נפל האתרוג היקר ארצה ופיטמו נשבר, האם מצא הרב שהוא ניקב או חסר. לא ולא - עונה לי האברך, הרב בדק את האתרוג ומצא אותו שהוא פרי עץ הדר ממש, גידולו ופיקודו נאה, מגזע מיוחס, נקי ללא רבב, ממש יופי שביופי.

אך כאשר שמע הרב את המחיר היקר ביותר ששולם עבור האתרוג, והרב מכיר אותי שאינני בעל פרנסה מכובדת, ובקושי אני מפרנס את משפחתי ואת עוללי הרכים, אמר לי הרב בקול רועד, אמור נא לי יקירי, האם ישאר לך די כסף גם כדי לשמח את לב אשתך העמלה בזיעת אפה כל השנה, האם תוכל לקנות לה בגד חדש ונאה לקראת החג, הרי גם זה הוא חיוב גמור, כמו שאמרו חז"ל (פסחים קט), חייב אדם לשמח בנו ובני ביתו ברגל, נשים בראוי להן, בבבל בבגדי צבעונין, בארץ ישראל בבגדי פשתן מנוהצין. אין זה מן הראוי שאתה תסתובב בחג עם אתרוג יקר כאחד העשירים, ובביתך ירגישו עניות מרודה, הרי הגמרא אומרת בדף היומית

לשמח
בניו ובני
ביתו
ברגל

בהכנת השיעור חשבתי ווארט נפלא בחמלת ה' עלי ובסייעתא דשמיא. הגמרא בסוכה (יא): מביא את הפסוק (דברים טו, ג), **חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרן ומיקבך**, ולומדים מזה הדרשה הידועה בהלכות סוכה, **'תעשה ולא מן העשוי'**.
חשבתי לבאר בדרך דרש, לפעמים המלך זקן וכסיל היצר הרע, מגיע לאדם שמתכנן לחדש איזה דבר בעבודת ה', לחדש אופנים חדשים בהרצת התורה וביזיוני הרבים, והיצר הרע אומר לו, מה זה חסר לך, כבר יש מספיק כוללים ושיבות בעולם התורה, וכבר יש מספיק קרנות להכנסת כלה, והוא רוצה לקרר אותו מהתלהבותו, 'אשר קרן בדרך ואתה עייף ויגע' (דברים כה, יח).
מהו התשובה למלך זקן וכסיל, **'תעשה'**, אני צריך לעשות, אסור לי לעשות חשבונות אם יש כבר **'עשוי'** מספיק, אני צריך לקיים **'תעשה'** מחדש, ובחזאי זה ביא תועלת מרובה שלא היה עדיין עד עתה, כי לכל אחד יש תפקיד מיוחד בעולם שלשם כך הוא נברא.
אחר כך מצאתי על דרך זה בספר 'זכרון אליעזר' מהרבי הקדוש רבי אליעזר רובין מסאסוב זצוק"ל, שמפרש המאמר חז"ל **'תעשה ולא מן העשוי'**, על פי דברי התנא דבי אליהו (רבה פכ"ה), 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אברהם יצחק ויעקב'. דבר זה רואים אצל האבות הקדושים, שכל אחד חידש לעצמו עבודה חדשה. אברהם אבינו הוא מידת החסד, אך יצחק אבינו חשב, אם גם אני יעסוק במידת החסד, יהיה בזה מצות אנשים מלומדה, לכן הלך לתקן מידה אחרת, מידת הגבורה. ויעקב אבינו, הלך לתקן מידה נוספת, מידת התפארת. והו **תעשה ולא מן העשוי**, 'תעשה' לעצמן דרך חדשה בעבודת ה', ולא **'מן העשוי'**, שכבר עשו אחרים.
(מתוך הפתיחה לשיעור באישי - סוכה דף יא-יב, כ"ה אב תשפ"ד)

מאמר מאלף על השמחה בחג הסוכות

מתוך הספר 'פרקי מחשבה' של המגיד הנודע מגדולי מזכי הרבים בדורנו הגאון הצדיק רבי עזריאל טאובר זצוק"ל

בחג הסוכות נצטוונו במצוה מיוחדת מהתורה, **'ושמחת בחגך'** (דברים טו, יד). ואף שפסק הרמב"ם (הל' יו"ט פ"ו ה"ז) שמצות עשה מדאורייתא לשמוח גם בפסח ובשבועות, אבל בסוכות ראוי לו לאדם לשמוח ביותר. כי פסח הוא 'זמן חרותנו', שבועות 'זמן מתן תורתנו', וסוכות הוא **'זמן שמחתנו'**, עצם המהות של החג - היא השמחה. וראיה לכך מההלכה שהמצטער פטור מן הסוכה, הצער מפיקע את כל מציאות הסוכה, מאחר והוא מהווה סתירה לסוכה שכל עניינה היא השמחה, לכן 'המצטער', אוטומטית הוא פטור מן הסוכה.

אמנם כבר נודע בשם הגר"א ז"ל, שמצוה זו 'ושמחת בחגך', המחייבת אותנו להיות שרויים בשמחה במשך שמונה ימים, היא אחת מהמצוות הקשות ביותר. השאלה היא איפוא כיצד ניתן לקנות שמחה וטוב לבב, בפרט במצב של חוסר אונים מוחלט כשאנו מוכים ומעונים, כיצד זה יתכן.

הענין יתבאר על פי משל, כאשר נותנים לאדם מליון דולר, ודורכים לו על הרגל. השמחה על קבלת הכסף משכיחה ממנו את הכאב ברגל. גם אם יש לאדם כאבים במקום אחר, השמחה מתגברת על הצער, זהו כאב, לא צער.

כך גם לענייננו, כשנתבונן במה התייחד חג הסוכות שדוקא הוא נקרא 'זמן שמחתנו', נגלה כי ישנם שני סוגי שמחה: ישנו אדם עני ואביון אשר קנה כרטיס הגרלה, וזכה ב"מליון דולר", אדם זה ודאי מלא שמחה הוא, שמח בכסף שקיבל שהפך אותו מעני לעשיר גדול. אבל ישנו אופן נוסף של שמחה, עשיר גדול ומכובד שירד מנכסיו לא עליו, והצליח בעזרת השם לבנות את עצמו ונעשה שוב עשיר, זוהי שמחה גדולה הרבה יותר מהשמחה של העני שהתעשר, כי עשיר שחזר לעושרו, שמח לא רק על הכסף, אלא בעיקר על השם והמעמד שהיו לו ואיבד אותם, וכעת חזרו אליו, זוהי שמחה מיוחדת.

הנמשל מובן, בפסח ובשבועות היינו עניים, והקב"ה העניק לנו מתנות נפלאות המביאות לידי שמחה. בפסח היינו עבדים לפרעה, והקב"ה הפך אותנו לבני חורין. ובשבועות קיבלנו את התורה. אבל שמחת חג הסוכות עולה על כולם.

דהנה במשך השנה הפסדנו את הכל, בתמוז ואב היה שבירת הלוחות וחורבן בית המקדש. בהגיע חודש אלול התחלנו בעבודת הימים הנוראים, מתוך תחושת התחדשות ורעננות. בראש השנה היינו בטוחים שנצא זכאים בדינו, וביום הכיפורים זכינו לתשובה מאהבה, הזדונו נהפכו לזכויות, והקב"ה אמר שלחתי כדברך.

מובא בשם אחד מגדולי החסידות שאמר, שביומי הנאמר ביום הכיפורים, מפרטים את כל החטאים "על חטא שחטאנו לפניך וכו'", ולא מוותרים על אף חטא, כי כל חטא הוא נכס, שהרי חטא שעושים עליו תשובה נעשה זכות, וחבל להפסידו.

דומה הדבר לאדם שיש לו כסף בכיסו אך אינו יודע בדיוק כמה. אבל אם אותו כסף נאבד ממנו, ומישהו מצא את זה, אזי הוא יספור שוב ושוב כל מטבע ומטבע בשמחה, הוא ישמח עם כל שקל שהוחזר לו.

כך גם לענייננו, לפני ראש השנה אף אחד לא רוצה לספור את החטאים שלו, וגם לא לזכורם. גם הווידי בראש השנה נאמר באופן כללי בלי לפרט, אבל ביום כיפור מפרטים פעם אחר פעם את כל החטאים. מדוע, כי כאן כבר מדובר על הרווחים, אחרי שעשינו תשובה מאהבה, כל חטא הוא רווח נקי, כי הוא הופך למצווה. ממילא במוצאי יום כיפור אנו מרגישים עשירים, מלאים במצוות כרימון.

על דרך זו גם ביאר סניגורם של ישראל הרבי הקדוש רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זצוק"ל את עניינה של שמחת בית השואבה שבחג הסוכות. בראש השנה עושים תשלך, "תשלך במצולות ים כל חטאתם", רוצים להיפטר מכל החטאים. אבל אחרי שבעשרת ימי תשובה ויום כיפור עשינו תשובה מאהבה, לפתע אנו מתחרטים שזרקנו את החטאים.

לכן בסוכות המצוה היא **'ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה'** (ישעי' יב, ג), אנו יוצאים אל מקום כינוס המים, שם השלכנו את כל החטאים שלנו, ומוצאים את כל האבידות שלנו, אנו מגלים שבעצם לא הפסדנו דבר, אדרבה כל עבירה הופכת למצוה, ליהלום נוצץ, זו השמחה הגדולה ביותר, שאדם מוצא מחזיר לעצמו את כל רכושו.

לכן דוקא חג הסוכות הוא **'זמן שמחתנו'**, כי בו אנו שמחים שמחה מיוחדת על אותה תשובה מאהבה שזכינו לה.

מאוצרות המועדים

באמת נמצאים בני אדם גם בני איש שיחשקו מאוד לעשויות המצוות, כמו להתפלל בכונה ולהניח תפלין בחיל וברעדה, וכדומה **להדר אחר אתרוג מהודר וסוכה נאה ומפוארה** וטלית נאה וכדומה, והכל בקום ועשה בגלוי בוריות והידור מצוה.

ובביתו אין כל ואין עונה, שיהיה נשמר מדברים שאינם ראויין כל כך בביתו בצניעה במחשבתו, כמו הרהורי עבירה הקשים מעבירה וכדומה בדברי סתר במקום שאין אנשים, שם משתדל להיות איש בכוחו, להתאוות ולעשות מעשי הגוף בתאוות הבמהה יותר. ובאמת שאין האדם מרגיש זה, כי הנה הוא עושה מעשי הנגלים לשם שמים כאשר עם לבבו, ואינו יודע כי גם גניבת פיתוי היצר הרע שמה, להיות צדיק וחסידי רק בעיני הבריות.

וראיה, שאם יהיה בדרך בשדה יחיד, לא ידקדק כל כך בתפילתו להתפלל כאשר בבית המדרש, גם לא יחדר כל כך אחר אתרוג הטוב והיפה אם יהיה בדרך בלון, וכדומה דברים האלו. ואם אין האדם נותן דעתו ולבו באמת, לא יוכל להשכיל היטב היטב לשקול בפלס הרים, אם כוונתו רק לשמם שלא להתערב לו חמדת תפארת מן האדם על אחת מני אלף, או שרק נדמה לו שהוא לשמים ובאמת תאוותו נמשכת לשם להיות חסיד המפורסם, ואגב התאוה נדמה לו שכוונתו לשמים.

וראיה, שחושק שיהיה בני אדם שם בעת עשותו הדבר הזה, כמו התפילה בכונה, ואתרוג היפה חושק שיראו הכל מובחר מצותו, וכדומה. וכל אלה תאוות הדקות שלא ירגיש אדם כל כך, כי אם עד שיתן דעתו היטב היטב עליהם. דבר זה באבנתא ולבא תלי. אף שידמה לאדם שאינו בכזה, אם לא ייגע עצמו על זה ושיבר עצמותיו ותאוות לבבו בנסיגות רבות, עדיין מבחוץ הוא, ולא עמד בחצרות בית ה' הפנימים.

(באר מים חיים כי תשא)

הדברי תורה לע"נ הרב החסיד רבי עקיבא יוסף בן הגאון רבי מרדכי דוד זצ"ל • לרפואת מרת לאה בת מלכה • לזכות מרדכי דוד בן לאה לזיווג הגון וטוב במהרה

לשמיעת שיעורי הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי בקול הלשון חייג: 073-295-1340 | לקבלת העלון בדוא"ל: a0548470661@gmail.com

להרצאות | לשיעורים | להנצחות | לתגובות | לתרומות, ולכל ענין אחר בנוגע לגליון: 054-847-0661